

K příčinám první světové války

V tomto krátkém textu si nastíníme příčiny, jež vedly k první světové válce. Za jednu z nejdůležitějších příčin první světové války lze považovat vznik mocenských bloků, které byly formovány předchozím historickým a ekonomickým vývojem. Francie nemohla Německu zapomenout porážku v prusko-francouzské válce a chtěla se pomstít, Velké Británii vadil německý průmyslový a vojenský růst. Německo se stalo jejím ekonomickým soupeřem a jednalo se o zemi, jež by mohla ohrozit prvenství Velké Británie jakožto světové mocnosti. Navíc zde také existovaly různé animozity a střet zájmu Rakousko-Uherska a Ruska na Balkáně, a to již po delší dobu.

V důsledku výše zmíněného se proto průběhem času vytvořily následující mocenské bloky:

1. Centrální mocnosti

Základním pilířem vzniku Centrálních mocností bylo uzavření spojení Německa a Rakousko-Uherska roku 1879, k nimž se roku 1882 přidala ještě Itálie. Je nicméně nutno konstatovat, že po začátku první světové války Itálie nejprve vyhlásila neutralitu a později se přidala k protistraně. K Německu a Rakousko-Uhersku přistoupila po započetí války také Osmanská říše a rovněž Bulharsko.

2. Dohoda (Entente)

Vytvoření spojení Německa a Rakousko-Uherska vnímaly negativně Francie a Rusko, jež se cítily izolovány, a proto se roku 1894 dohodly na spojení. Francie se dále sblížila s Velkou Británií, které vadila německá podpora Búrů, a roku 1904 spolu podepsaly Srdečnou dohodu. V roce 1907 byla signována spolupráce také mezi Velkou Británií a Ruskem. Od května 1915 ke státům Dohody přistoupila Itálie.

Za další příčinu první světové války lze považovat též vnitropolitické problémy. Politici totiž potřebovali přenést domácí problémy na něco jiného. Uvažovali v duchu: „*Ano, máme ten a ten problém, ale ta svoloč z venku je ještě horší*“.

Lze si to ukázat na příkladu fungování Rakouska-Uherska.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Jedním z důsledků prusko-rakouské války bylo vynucení vzniku duální monarchie Rakouska-Uherska. Tento státní útvar měl společnou osobu panovníka (c&k), ministra zahraničních věcí, ministerstvo války, a formálně rovněž společné ministerstvo financí – jinak všechno jiné, dokonce i rozchod kolejí se v obou částech monarchie lišil.

Zástupci Rakouska a Uherska se vždy po 10 letech scházeli a připravili scénář na dalších deset let, ale jednalo o stále složitější a složitější proces.

V roce 1906 už to vypadalo na rozpad monarchie. K rozpadu sice nedošlo, ale ukázala se potřeba reforem a změn, zástupci vládnoucí politické garnitury se velmi obávali vyjednávání za 10 let. Zpočátku je to sice netrápilo, ale čím blíže byl termín, tím míra obav narůstala. Garnitura měla jistý ambivalentní vztah také k Františku Josefovi I., jenž monarchii vládnul již od roku 1848. Jeho konzervativní přístup brzdil nutné reformy, nicméně se zároveň jednalo o člověka, který monarchii stmeloval a držel pohromadě.

Když v Sarajevu zabili Františka Ferdinanda D'Este, jenž nedisponoval předpoklady nutnými pro výkon vlády, a nástupcem se stal politicky čitelný Karel, vídeňské elity si sice „oddechly“, ale zároveň bylo nutné, aby se Rakousko-Uhersko zachovalo jako velmoc. Tvůrci politiky potřebovali provést rychlou, vítěznou trestní expedici proti Srbsku, viděli to jako ideální řešení vnitropolitických těžkostí. Potřebovali dostat multietnickou populaci do euforie, aby si řekla, „*neodepisujte to staré Rakousko*“. Nechtěli světovou válku, té se totiž báli, neb věděli, že na ni stát nemá dostatečné kapacity.

Další z příčin války lze označit jako faktor dlouhého míru. Politikům chyběla přímá zkušenost s válkou, navíc měli pocit, že se nic takového jako velká válka nemůže stát. Logiku jejich myšlení lze vyjádřit následujícím výrokem „*Jsmo dost civilizovaní na to, aby se tu válčilo*.“ Velkou válku zažila Evropa naposledy za Napoleona I. (Krymskou válku sem nepočítáme, neboť ta se odehrála na periferii Evropy, nikoliv v jejím centru.)

Za velmi významný faktor války lze také považovat moderní nacionalismus. Jednalo se o dominantní myšlenku v té době stmelující celou tehdejší společnost. Relevantní byla pro dělnictvo, ale rovněž pro intelektuální třídy.

Ruku v ruce s tímto faktorem jde také role mladé generace. Mladí muži tehdy považovali svůj život za stereotypní a nudný. Domnívali se, že válka je to, co z nich udělá skutečně dospělého člověka. U tehdejších mladých lidí převládl názor, že jsou změkčilou generací. Ke

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

zocelení této generace mělo dojít prostřednictvím prolité krve mladých lidí ve válečné vřavě. Právě prostřednictvím padlých v boji se měli vyrovnat generacím svých předků. Není proto divu, že vyhlášení války byla provázena euforií. Je nicméně nutno konstatovat, že narukující lidé mívali často naivní představy o hrůzách války. Představovali si, že válka bude krátká a viděli se jako vítězové. Snili o tom, že budou váleční hrdinové s vyznamenáním a jejich okolí k nim bude obdivně vzhlížet. O to horší potom bylo jejich vystřízlivění, když se ocitli v něčem hrozném, co vůbec nemohli ovlivnit. Trvalo to podstatně déle, než čekali.

Mechanismus vypuknutí světové války

Když došlo k zavraždění Františka Ferdinanda D'Este, Rakousko-Uhersko muselo na tento čin zareagovat jako velmoc. Z tohoto důvodu Rakousko-Uhersko zaslalo Srbsku desetibodové ultimátum a v případě jeho nesplnění pohrozilo trestnou výpravou. Srbsko splnilo všechny body až na ty, které by příliš zasahovaly do územní svrchovanosti Srbského království. (vyšetřování rakousko-uherské policie na srbském území)

Panoval názor, že Rakousko-Uhersko své požadavky cíleně navýšilo, ale spokojí se splněním jen části požadavků. Tento názor se ovšem ukázal jako chybný a 28. 7. 1914 podunajská monarchie vypravila armádu na trestnou expedici proti Srbskému království; jenže odpor bylo houževnatý a podmaňování Srbska šlo hůř, než Vídeň předpokládala.

Srbsko mělo svého spojence v Rusku. Rusku se sice válka absolutně nehodila, nicméně potřebovalo neztratit tvář na poli mezinárodní politiky, a tak zmobilizovalo armádu. Spojencem Rakouska-Uherska bylo Německé císařství.

V sobotu 1. srpna 1914 vyhlásilo Německo válku carskému Rusku, dne následujícího obsadilo Lucembursko, o další den později vyhlásilo Německo válku také Francii a v úterý 4. srpna vstoupila noha německého vojáka též do neutrální Belgie za účelem získání průchodu na Francii. Za neutralitu Belgie byla zaručena Velká Británie, proto porušení neutrality Belgie způsobilo vyhlášení války Německu ze strany Velké Británie (4. srpna). Ve čtvrtek 6. srpna 1914 Rakousko-Uhersko vyhlásilo válku Rusku.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

